

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
E-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2015

JĘZYK POLSKI

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza

EPOP-R0-100-2405

DATA: **20 maja 2024 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **40**

**WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia zdającego do:

dostosowania
zasad oceniania.

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 15 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. W wyznaczonym miejscu zapisz numer tematu wybranego do realizacji.
4. Wypracowanie zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
8. Możesz korzystać ze słownika ortograficznego i słownika poprawnej polszczyzny.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1. Określ, jaki problem podejmują Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska i Janusz Sławiński w podanym tekście. Zajmij stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autorów, odwołując się do tego tekstu oraz do innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 wyrazów.

Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński

Kompozycja otwarta i zamknięta

Taki czy inny charakter danej kompozycji zależy od tego, jakie cele przyświecają literaturze danej epoki, a także od tego, jakiej wizji świata ta kompozycja ma odpowiadać, a więc na co w jej obrębie pada szczególnie nacisk (np. na związki przyczynowo-skutkowe, na sam sposób poznawania świata przez jednostkę, na określoną interpretację tego świata według z góry przyjętych zasad itp.). Ów charakter zależy również od tego, jakie konwencje panują w danym okresie. Te konwencje stają się czymś tak obowiązującym jak swego rodzaju prawa natury i mają na kształt kompozycyjny utworów danej epoki wpływ decydujący.

Tak więc w dziewiętnastowiecznej prozie realistycznej starano się bardzo konsekwentnie przestrzegać tego, by poszczególne segmenty układu fabularnego wiązały się ściśle i w sposób niejako konieczny, by wynikały jedno z drugich. To dążenie dotyczyło nie tylko kompozycji zdarzeń układających się w pewien ciąg (fabułę), lecz także faktów, które z fabułą pozostawały w związkach funkcjonalnych, a więc np. tego, co stało się przedmiotem opisu. Zjawiska przedstawiane w opisie w obrębie prozy realistycznej nie miały bezpośredniego następstwa w sferze fabularnej, jednakże nie były względem niej neutralne. Zatem np. funkcja opisywanego pejzażu polegała na tym, że na jego tle rozegra się jedna z zasadniczych scen powieści.

Tendencja do przestrzegania tego, by poszczególne elementy kompozycyjne okazywały się ściśle zespolone, współlistnieje zazwyczaj z dążeniem do wyraźnego zarysowania początku i zakończenia dzieła, tak by stanowiło ono całość, w pełni tłumaczącą się w swoich ramach. To dążenie do wyrazistości całej konstrukcji ujawnia się zwłaszcza w budowie świata przedstawionego utworów fabularnych, w których życie bohatera jest pokazywane w ten sposób, że zawsze układa się w logiczną całość. To dążenie do zarysowania wyrazistych konturów całości wyraża się zwykle również w kształtowaniu warstwy stylistycznej: w wypowiedzi są wyraźnie zaznaczone jej fazy początkowe i końcowe. Ten typ kompozycji będziemy nazywać kompozycją zamkniętą. Jej przykładami są m.in. tradycyjne odmiany noweli itp.

Istnieją normy kompozycyjne inaczej ujmujące problem stosunku poszczególnych elementów kompozycyjnych do siebie. Według tych norm dopuszczalne są luźne stosunki pomiędzy poszczególnymi elementami kompozycyjnymi. Fabuła może się zaczynać od wydarzenia pozornie zupełnie przypadkowego i na takim pozornie przypadkowym zdarzeniu może się kończyć. Ów początek nie musi sugerować – jak to było w przypadku kompozycji zamkniętej – że przedstawione pierwsze zdarzenie jest rzeczywistym rozpoczęciem określonego przebiegu, ale może sugerować, że jest to niejako zdarzenie należące do „środka” danego przebiegu. Zakończenie też nie musi sugerować, że stanowi realne

zamknięcie danego toku zdarzeń, który może się urywać w każdym momencie. Podobne zjawiska można obserwować także w zakresie budowy stylistycznej: wypowiedzi często zaczynają się jakby „od środka”, przez co pozostawiają początkowe etapy domyślności czytelnika, często też kończą się tak, że nie doprowadzają rzeczy do ostatecznej puenty.

Ten typ kompozycji nazywać będziemy kompozycją otwartą. Kompozycja otwarta zdobyła dominującą pozycję w takich okresach literackich jak barok, romantyzm, a także w pewnych prądach literatury współczesnej.

Kompozycja zamknięta wiąże się zazwyczaj z taką wizją świata, która np. dostrzega w nim przede wszystkim pierwiastki stałe, traktuje go jako dany raz na zawsze. Kompozycja otwarta wiąże się najczęściej z takim ujęciem świata, które uwydatnia jego dynamizm, zmienność, płynność.

W jakiegokolwiek postaci się pojawia, a więc w zamkniętej czy w otwartej, kompozycja czyni ze świata przedstawionego określoną całość, w której wszystkie elementy na siebie oddziałują i w której nieobecność choćby jednego z nich zmieniałaby charakter całości.

Na podstawie: Michał Głowiński, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Kompozycja otwarta i zamknięta*, [w:] tychże, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1975.

Temat 2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 wyrazów.

Beata Obertyńska

Jak kret...

Jak kret ślepe, samotne i jak kret z uporem,
w dusznej ciszy, przesiąkłej wilgocią i nocą,
męczysz się – głupie serce – nie wiadomo po co,
niestrudzone, od głodu aż gorzkie i chore...

Żłobiąc kręte błędniki¹ i tajemne przejścia,
w próżnym trudzie zaciekle i godne litości,
rozmijasz się – o serce – jak ten kret, w ciemności
z tłustym, białym pędrakiem² zwiniętego szczęścia...

[Z tomu *Głóg przydrożny*, 1932]

Beata Obertyńska, *Jak kret...*, [w:] *tejże*, *Tarta róża*, Warszawa 2017.

¹ Błędnik – 1. (*anat.*) część wewnętrzna ucha mieszcząca receptory słuchu i równowagi, pod względem budowy przypominająca labirynt; 2. (*ogr.*) układ krętych ścieżek okolonych żywopłotem, którego ośrodkiem jest zwykle plac z fontanną lub z posągiem, stanowiący ozdobę ogrodu.

² Pędrak – larwa chrząszczy o łukowato zagiętym, miękkim ciele i dobrze wykształconych nogach, żyjąca w glebie lub w próchnie.

Wisława Szymborska

Do serca w niedzielę

Dziękuję ci, serce moje,
że nie marudzisz, że się uwijasz,
bez pochlebstw, bez nagrody,
z wrodzonej pilności.

Masz siedemdziesiąt zasług na minutę.
Każdy twój skurcz
jest jak zepchnięcie łodzi
na pełne morze
w podróż dookoła świata.

Dziękuję ci, serce moje,
że raz po raz
wyjmujesz mnie z całości
nawet we śnie osobną.

Dbasz, żebym nie prześniła się na wylot,
na wylot,
do którego skrzydeł nie potrzeba.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

JEZYK POLSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

JEZYK POLSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

JEZYK POLSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2015